

מראי מקומות- מכות כ"א

מספריים כעין תער מותר מעיקר הדין, אלא דכ' דמדת חסידים הוא שלא לגלח במספריים (ומשמע אפי' אם אינם כעין תער) משום חשש הרואים, וכ' דכן ראוי לעשות.

(ה) **הכותב כתובת קעקע- פי' ריב"ן**, כותב תחלה על בשרו בסם או בסיקרא, ואח"כ מקעקע הבשר במחט או בסכין. וע' **במנחת חינוך** (רנ"ב, א') שהביא מהסמ"ג והרמב"ם דשורט תחלה ואח"כ כותב. ושוב הביא מהש"ך (יו"ד ק"פ, א'), דמשמע מלשונו דהסדר לאו דוקא, ובין כך ובין כך חייב. אבל שוב הביא מהמשנת חכמים דכ' בשם הרש"ל והנמק"י והרע"ב דהסדר דוקא, ודוקא אם קעקע תחלה וכותב אח"כ חייב, אבל אם כותב תחלה אינו חייב.

(ו) **כתובת קעקע- ע' בחינוך** (רנ"ב) דמשמע דצריך להיות דוקא צורת אות, אבל סתם רושם אינו חייב. וע' **במנ"ח** שם (ה') דהביא מאחרונים דאף לדעת הרמב"ם דא"י"צ דוקא אות, עכ"פ צריך להיות איזה רושם שלם, אבל שריטה אחת בעלמא אינו אסור אלא מדרבנן (ועכ"פ משמע מדברי החינוך דבאות א' סגי, וא"י"צ ב' אותיות כמו בשבת, וע' בהגהות במנ"ח הוצאות מ").

(ז) **א"ל ר' אחא ברי' דרבא לר' אשי, עד דיכתוב אני ד' ממש- פי' הריטב"א** דכוונת ר' אחא לשאול לר' אשי, מהו פי' דברי ר' שמעון עד שיכתוב את השם, האם כוונתו לומר דצריך לכתוב אני ד', והשיב לו שאינו כן, אלא שם ע"ז דוקא.

(ח) **שנא' וכתובת קעקע לא תתנו בכם, אני ד', אני ד' ולא אחר- פי' הריב"ן** דאפי' ר"ש מודה דאסור לכתוב שום כתובת קעקע בעולם, אלא דחיוב מלקות ליכא. והק' **הערוך לנר**, מנין להריב"ן לומר כן. ופי' (ע"פ מש"כ לפרש בדברי הרי"ף, ע"ש כי קיצרתי) דהי' ק' להריב"ן דלכא"ו יש סתירה בסוגיות לענין דינא, דמצד א' בר קפרא מפרש שי' ר"ש, ומשמע דפסק כוותי'. ומצד שני,

(א) **שריטה וגדידה אחת היא- ע' בערוך לנר** שהביא מהריטב"א שאין שיעור לשריטה, וחייב אפי' על כל שהוא. אבל כ' הערל"נ להסתפק לענין שרט ולא הוציא דם, האם חייב או לא, די"ל דמדכתי' ויתגודדו כמשפטם עד שפך דם, י"ל דבעינן שיחבול ויוציא דם דוקא. וכ' עוד דאולי יש לדייק כן גם מהגמ' יבמות (יג:) דדרש לא תתגודדו, דהיינו לא תעשו חבורה על מת, דמשמע דפשוט להגמ' דאינו חייב אלא בחבורה, וחבורה היינו בהוצאת דם.

(ב) **על עבודת כוכבים ביד חייב בכלי פטור- פי' הריב"ן** דעבודה גמורה היא, ולכן אפי' ע"ז שאין עבודתה בכך חייב עליה. וכ' **תוס'** בשם פי' הקונט' דבדרכה לכך חייב מיתה, ובשאיין דרכה לכך חייב מלקות מהא דלא תעבדם. אולם ע' **ברמב"ם** (ע"ז י"ב, י"ג) שכ' דהמכה עצמו לע"ז ביד חייב מלקות משום דין דלא תתגודדו. ותמה הכסף משנה, למה אינו חייב מיתה, הרי עבודתם בכך. ותי' דצ"ל דס"ל להרמב"ם דלא היו עובדין אותו בכך, אלא הי' מכין עצמן כדי לעורר הע"ז לענות להם, אבל לא הי' דרך עבודה ממש.

(ג) **מחוי ר' ששת בין פירקי דדיקנא- ע' בשו"ע** (יו"ד קפ"א, י"א) שכ' "פאות הזקן הם ה', ורבו בהם הדעות, לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעבור תער על כל זקנו כלל", והוסיף הרמ"א, "ואפי' תחת הגרון". והט"ז כ' דבכלל כל זקנו הוא שפה העליונה, שלדעת ר"ח הובא בטור שני גבולי השפה הם מהפאות.

(ד) **הא כיצד גילוח שיש בו השחתה, הוי אומר זה תער- כ' החינוך** (רנ"ב) דמשמע מדברי הרמב"ם דמה דגילוח במספריים פטור, היינו רק שהוא פטור, אבל מ"מ אינו מותר לעשות כן, וכ' דאולי כוונת הרמב"ם רק במספריים כעין תער, אבל במספריים גרידא ודאי מותר. אולם ע' **במנחת חינוך** שם שהביא דדעת הכסף משנה הוא דשי' הרמב"ם הוא שהוא פטור ומותר. וכן הוא דעת הריטב"א דאפי'

איסור חל על איסור, אלא הם איסורים הרבה נכפלו בזמן א'. אולם הק' השער המלך (מאכ"א ח', סוף הל' ו'), הא לכאור' איסור חרישה ביו"ט כבר נאסר בשביעית, וא"כ, כיון דבגמ' מבואר דתנא דמתני' לית לי' איסור כולל, א"כ איך חל האיסור מלאכת יו"ט. וצידד דאולי מיירי באיסור חרישת עשר נטיעות, דלית בהו איסור של תוספת שביעית, וא"כ חל האיסור בר"ה של שביעית, ובר"ה מיירי. ועוד הק' מהא דכהן ונזיר, דאיך חל איסור טומאת נזירות, הרי כבר אסור בטומאה משום שכהן הי' קודם שנעשה נזיר, ע"ש מש"כ בזה.

(ב) **יום טוב- ע' בערוך לנר שכ' להביא ראי'** ממתני' דאיסור מחמר אינו נוהג ביו"ט, דאם הי' נוהג, הו"ל להק' ולילקי נמי משום מחמר, שהרי עדיין לא ידע הגמ' דאין חילוק מלאכות ביו"ט, אע"כ דאין איסור מחמר ביו"ט. אלא כ' לדחות דכל האיסור מחמר הוא רק היכא שמחמר בבהמה שלו, אבל לא כשהוא מחמר בבהמת חברו. וכאן הרי הוא בהמת מוקדשין, ואם בכור הוא, הרי הוא עומד להקרבה, וא"כ אינו שלו כדי להתחייב עליו באיסור מחמר. אולם ע' בגלה"ש שג"כ הק' ותי' כן, אולם הק' דעכ"ז ק' לשי' הר"ן דאפי' בחמור של אחר חייב במחמר, וא"כ לשיטתו עכ"פ יש להביא ראי' דאין איסור מחמר ביו"ט.

(ג) **ונזיר בבית הטומאה- ע' בגבורת ארי דדן** דלכאור' מלבד מה שהוא עובר על הלאו דבל תטמא, לכאור' עובר ג"כ על בל יחל, ועל בל תאחר נזירות דטהרה, ע"ש מש"כ בזה, ואכמ"ל.

(ד) **אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב- לכאור' ק', הרי לאו שאין בו מעשה הוא, ולמה לוקה. וע' בתוס' בשבועות (יז. ד"ה או) דכ' דמה שנחשב לאו שיש בו מעשה הוא משום דתחלת לבישה הי' ע"י מעשה. וע"ע בריטב"א כאן שהביא מתוס' שתי' "דכיון שהי' יכול לפשוט ואינו פושט ועומד במלבושו, זה חשוב מעשה, דבכלל לא תלבש דאמר רחמנא הוא שלא יעמוד לבוש, וזה חשוב לו כל שעה כאלו לובש". ובהמשך**

משמע מדברי ר' מלכיא דפסק כרבנן, שהרי כ' דאפר מקלה אסור ליתן ע"ג מכתו, וזה לא שייך לאסור לפי ר"ש. ולכן הוכרח הריב"ן לומר דגם ר"ש מודה דלעולם אי' איסור כתובת קעקע, אפי' אם אינו כ' שם ע"ז, עכ"פ מדרבנן, ולכן יש מקום לאסור גם אפר מקלה ע"ג מכתו (אף דלכאור' הוי גזירה לגזירה, וצ"ע ק), וא"כ י"ל דכ"ע ס"ל לדינא כר"ש.

(ט) **נזיר שהי' שותה יין כל היום, אין חייב אלא אחת- כ' הריטב"א בשם רש"י דמה שאינו חייב אלא אחת היינו משום דא"א לחייבו אלא על מה ששתה בתכ"ד של התראה, אבל מה ששתה אח"כ יכול לומר אשתלאי. אולם הק' הריטב"א על זה (וכה"ק תוס' בכ:), דהא מבואר דהיכא דהתחיל איסור ראשונה בתכ"ד של ההתראה, שוב יכול להתחייב על כאור"א. ולכן כ' לפרש הכא באור"א, דכיון שכל היין ששתה שם א' וגוף א' הוא, א"כ אע"פ שהולך ושותה בזה אחר זה, הכל נחשב שתי' א', כיון שאין כאן אלא התראה א', ולאפוקי היכא דהווי איסורין חלוקין או גופין חלוקין, דשפיר חשיבא התראה אכל חדא וחדא, אבל כאן צריך ההתראה כדי לחלק השתי' לכמה שתיות, ולכן אינו חייב אלא א'.**

(י) **הי' מטמא למתים, וכו'- הק' הערוך לנר, כל הני (שתיין יין, טומאה למתים, וכו') למה לי. וביאר, דאם הי' קתני רק הא דיין, ה"א דכיון דעדיין נזיר הוא, ואינו סותר נזירותו ע"י שתיית היין, לכן חייב על כל שתיי' ושתיי'. אבל בטומאה, דסותר, ה"א דמשנטמא שוב אינו נזיר ולא חייב שוב על הטומאה, לכן קתני גם טומאה. ואי קתני רק טומאה, התם עכ"פ מוסיף טומאה בחיבורין, אבל גלוח דסתר ואינו מוסיף, ה"א לא, לכן קתני גם גלוח. ואי קתני גלוח, ה"א משום דהתם עכ"פ עשה מעשה גלוח, אבל בכלאים, שאינו לובש ממש, אלא מכניס ומוציא, או שהה לבד כדי לפשוט וללבוש אימא לא, לכן צריכא גם הא דלבישת כלאים [אולם לפי הריב"ן דמשמע דס"ל שיש שי' באמוראים דמפרש דצריך לפשוט וללבוש ממש, לכאור' עדיין צ"ע].**

(יא) **יש חורש תלם א' וחייב עליו משום ח' לאוין- כ' בפיה"מ להרמב"ם דאין בכל איסורים אלו**

(יח) ואין חילוק מלאכות ביו"ט- פי' הריב"ן, אם עשה ב' או ג' מלאכות בהעלם א', וכו'. וכ' הערל"ן דלכאו' "בהעלם א'" טעות סופר הוא, שהרי ביו"ט אין חטאת על שוגג, אלא צ"ל "בהתראה א'", וכ' שכן נראה מדברי הריטב"א.

(ט) ולוקה משום מבשל ביו"ט- הק' הערוך לגר, מה תיקן, הא אסור בהנאה משום בשר בחלב, וא"כ לכאו' הו"ל מקלקל ופסול. ותי' דעכ"פ ראוי לגוי, ואע"פ דאין הישראל מותר ליתנה לו, שהרי אסור הוא בהנאה, מ"מ הוי תיקון בנוגע דאם הנכרי בעצמו אוכלו, הו"ל ראוי לו.

מבואר שהוא עם בצירוף מה שעשה מעשה לבישה מעיקרא, שהרי הביא רא' לזה מהא דנזיר שנכנס לביה"ק בשידה וכו' דחייב מלקות על כל שהי' ושהי', ואע"ג דלא עבד מעשה, משום שבכניסה או בפריעה עביד

מעשה. [ולכאו' יש ליישב ג"כ ע"פ מש"כ המ"מ (שכירות פי"ג) דשי' הרמב"ם הוא דהיכא דיכול לעשות האיסור ע"י מעשה, אז אפי' אם עכשיו לא עבר ע"י מעשה, מ"מ לוקה.]

(טו) ר"ע אומר אף המקיים- פי' הריב"ן (ד"ה מי משכחת) דהיינו דשביק ולא עקר להו. וע' בתוס' לעיל (ד' ד"ה הא) דהק' דזה הוי לאו שאין בו מעשה. ולכן פי' תוס' דהמקיים כלאים בכרם היינו שעשה גדר סביב הכלאים (אבל כאן לק"מ, שהרי הוא מקיים הכלאים ע"י מה שחורש ומחפין אותן בעפר). וע' בבית הלוי (א', ל"ה, ד') מש"כ לתרץ קו' תוס'.

(טז) ולילקי נמי משום זורע ביום טוב- כ' הריטב"א דה"ה דהי' יכול להק' מזורע בשביעית, וחדא מינייהו נקט. ועוד תי' דבשביעית הי' פשוט דאין חילוק מלאכות, כיון דלאו גרידא הוא, משא"כ ביו"ט דה"א דכיון דהוקש לשבת אולי גם ביו"ט יש חילוק מלאכות, ותי' דאין חילוק מלאכות אלא בדבר שזדונו כרת, ולא ביו"ט.

(יז) ואין חילוק מלאכות ביו"ט- הק' הקבא קשייתא (קו' כ"א), מה שייך חילוק מלאכות ביו"ט, הרי בשבת אין שייך חילוק מלאכות אלא היכא שהוא יודע דשבת הוא אלא דשוגג הוא על המלאכות. אבל ביו"ט אין עונש אלא במזיד, וא"כ צריך להיות מזיד בין לענין יו"ט ובין לענין מלאכות, וא"כ כמו דבשוגג על הכל לענין שבת אין חילוק מלאכות, י"ל דגם לענין מזיד דיו"ט פשוט שאין חילוק מלאכות, כיון דרק זדון א' היא, ומהו החידוש בזה. וע"ש מש"כ לחלק, דבשלמא לענין שגגת שבת, הרי מה ששגג לענין שבת, הוא מה שגרם לו לעשות כל המלאכות, וא"כ שפיר אינו חייב אלא קרבן א'. אבל לענין חילוק מלאכות ביו"ט, הרי הזדון שגרם לו לעשות מלאכה זו, אי"ז הזדון שגרם לו לעשות מלאכה אחרת, וא"כ שפיר ה"א שיש חילוק מלאכות ביו"ט, קמ"ל.